

СТАНОВИЩЕ
от доц. д-р Ема Константинова

за кандидатурата на доц. д-р Марияна Лазарова
в конкурса за академичната длъжност „Професор”

професионално направление 8.4. „Театрално и филмово изкуство”,
научна специалност „Кинознание, киноизкуство и телевизия” -
мениджмънт в екранните изкуства (авторско право)

Доц. д-р Марияна Лазарова е личност, която съчетава в себе си уникална и особено ценна за нашата Академия палитра от компетенции и качества. Тя е доказан и висококвалифициран експерт в специфичната, сложна и динамична област на юридическата наука и практика, каквато е авторското право и в същото време – изключително ерудиран, чувствителен и оригинален в мисленето си познавач на киноизкуството. Наред с това тя е взискателен и амбициозен преподавател с над 20 години стаж, автор на лекционни курсове, фокусирани в проблемите и на авторското право, и на екранните изследвания. Тези суперлативи намират безпрекословни доказателства в досегашния ѝ професионален, творчески и академичен път, в който като логична и оправдана стъпка идва кандидатурата ѝ за професорската длъжност.

Доц. д-р Марияна Лазарова завършва право и няколко години упражнява професията на юрист преди да последва другата си страст – киното. Проф. Вера Найденова говори хвалебствено за нейните способности като студент по кинознание и свидетелства за достойнствата на нейната докторска дисертация, озаглавена „Кинематографични традиции и техните трансформации в британското игрално кино от 90-те години на 20-ти век”. (сп. „Кино”, брой 2/2015)

Талантът на Марияна Лазарова да пише увлекателно и с дълбочина, широтата на нейните културни интереси и познанията ѝ в различни сфери на хуманитаристиката проличават в многобройните ѝ публикации в специализирани български и чуждестранни издания. Признание за нейното перо е присъдената ѝ през 2015 година от Българската филмова академия към СБФД награда за професионално майсторство в категорията „Книга – филмова теория, история и критика” за „Кентавърът от Албион. Традиции и техните трансформации в британското игрално кино от 90-те години на 20 век” (базирана на защитената докторска дисертация).

Освен за филмовото изкуство, доц. Лазарова, разбира се, пише и по проблемите на авторското право в съвременния глобален, европейски и български контекст. От списъка с публикации, предложен на научното жури, можем да се убедим, че в своите доклади и статии тя изследва някои от най-актуалните и значими въпроси на съвременната аудиовизуална

индустрия, засягащи най-вече сложните отношения между автори, продуценти и потребители на съдържание.

Теми на нейните текстове са колективното управление на авторски и сродни права, лицензионните практики при предлагането на достъп до аудиовизуални произведения, европейските стратегии и директиви относно изграждането на единен цифров пазар, правната уредба на компютърните игри, ограниченията в защитата на телевизионните риалити формати и много други.

На авторско-правна тематика са и две от нейните 4 издадени книги – „Авторски и сродни права в аудиовизията” (2015) и „Управление на продуцентски права при предлагане на електронен достъп до аудиовизуални произведения” (2022) – последната е предложена като хабилитационен труд в настоящия конкурс.

Хабилитационният труд на доц. д-р Марияна Лазарова впечатлява с комплексния подход при анализа на взаимовръзките, възможностите и очакванията на субектите в дигиталната реалност. Една реалност, която все по-ускорено се трансформира под непрекъснатите стимули на иновациите и технологиите и която изисква *„дигитално адекватна”* правна регламентация.

Днешната ситуация предлага хранителна среда за изобилие от нови бизнес модели, нямащи общо с *„аналоговото мислене”*. Тя позволява безпрецедентни *„възможности за достъп до съдържание, както и нови опасности от пиратиране на съдържание”*, поради което и непрекъснато генерира нови казуси, очакващи юридическо решение. В тази „гоненица” между практиката и законодателството, в която дори специалистите лесно могат да изостанат, а неспециалистите безнадеждно да се изгубят, трудът на Марияна Лазарова добива особено голяма ценност. В него, на базата на задълбочен анализ на националната авторско-правна регулация в европейски контекст, тя предлага системен подход към проблемите при управлението на дигитални права върху защитено аудиовизуално съдържание и създава ясен и обоснован понятиен и терминологичен апарат. В резултат трудът не само обогатява специализираната научна литература, но и въоръжава продуцентите с едно съвсем практическо помагало за постигането на много по-ефективно и грамотно управление на правата им на глобалния цифров пазар.

От позицията на ръководител на бакалавърската специалност „Филмово и телевизионно продуцентство” в НАТФИЗ уверено мога да заявя, че този труд би бил от изключителна полза в образователния процес на нашите студенти, защото с достъпен език предлага една мащабна картина на аудиовизуалната уеб вселена и поглед върху механизмите, по които се създава, разпространява, популяризира, открива, консумира и защитава съдържание в цифрова среда.

Както вече отбелязах още в началото на това становище, доц. д-р Марияна Лазарова има дългогодишен преподавателски опит и притежава уменията да представя пред студентите по увлекателен и разбираем начин сложни материи, които не биха могли да бъдат осмислени без мобилизация на вниманието и богатата обща култура.

Отношението ѝ към педагогическата работа и ролята ѝ на „оценяващ“ е ясно артикулирано в есето ѝ „Изпитът като празник“, публикувано в годишника на НАТФИЗ (2013): *„В преподавателската си практика досега,...напълно осъзнато съм се стремяла към трансформиране на изпитната ситуация от „проблемна“ в „приключенска“. Самата аз винаги съм бягала от страшната маска на „екзекутора“ и предпочитам по-балансирания образ на „екзаминатора“, осъзнаващ отговорността на ръководната роля в процеса на обучение.“*

Сред доказателствения материал на нейната кандидатура са приложени и 9 учебни програми, разработвани по различно време за нуждите на образователния курс на бакалаври, магистри и докторанти. Прави впечатление широката палитра от теми, които тези програми засягат – от „Авторско право в аудиовизуалното производство“ и „Управление на продуцентски права при дигитално разпространение на аудиовизуални произведения“, през „Психоаналитичен подход в екранните изследвания“, до „Академично устройство и политика“.

В заключение, бих искала да споделя и личното си мнение за доц. д-р Марияна Лазарова, която познавам от близо 20 години – първо като мой преподавател по авторско право, а после като колега в академичната работа. Тя винаги дълбоко ме е респектирала не само с разностранността и дълбочината на своите познания и с широтата на своите културни хоризонти, но и с отличния си вкус, изискан стил и рафинираност. Вярвам, че тъкмо заради този комплекс от качества, доц. д-р Марияна Лазарова е ценна не само като специалист и преподавател, но и като фигура, която може да бъде ролеви модел за студентите.

С пълна убеденост подкрепям нейната кандидатура за професор и гласувам с „ДА“.

.....
Доц. д-р Ема Константинова